

KANSA TAISTELI

- miehet kertovat

N:o 3 1972

Lapin sotureita etenemässä
tunturimetsikössä

Make Uosikkisen taistelulähetin Kollaalla

JOUDUIN kesällä 1939 Uttiin kertausharjoituksiin, joka oli jonkinlaista seikkailua maalaispojan elämässä ja jota on hauska muistella näin jälkeenpäin, vaikkakin silloin sai tarpeekseen Utin nummien pölyä nielskellä. Yksityiskohtaisesti en halua kuitenkaan tästä kolmiviikkoisesta ajasta paljoakaan kertoa.

Siellä "porukoita" muodostettaessa herätti huomiota joukkueemme johtajaksi ilmestynyt pieni vaatimaton res.vänrikki, jonka nimeä emme vielä tietäneet. Nimen kuulin ensi kerran ystävältäni alikersantilta, joka tokaisi: — Sinuahan onnisti kun pääsit Make Uosikkisen joukkueeseen. Selvyiden vuoksi sanottakoon, että olimme molemmat urheiluhulluja, olimme kilpailleet yhteistoimin Kirvussa kyläkilpailuissa mainitun alikersantin kanssa, joten hän näki minulla olleen tässä eräänlaista tuuria. Katselin nyt joukkueenjohtajaamme tietyllä ylpeydellä, olihan hän meidän joukkueenjohtaja.

Varusteiden jaossa esiintyi tietenkin tavallista purnaamista, eiväthän puvut olleet mitään mittapukuja, saattoivat olla muutaman numeron liian suuria tahi pieniä. Jäi erityisesti mieleen tapaus, jota seurasin vierestä. Uosikkisen luo tuli pienikokoinen reserviläinen valittamaan, että sai liian suuret housut, jotka siinä heti tarkastettiin avaamalla puseron napit ja katsomalla kaulusta. — Suurethan on, myönteli Make, mutta eiväthän ne täällä niin sopivat satu, eihän näitä pidetä kuin 3 viikkoa, lohdutteli hän lisäksi ja sanoi:

— Eiväthän nämä minullakaan ole ihan sopivat, ja aukoi napit. Ympärilie kokoontui jo useita miehiä katsomaan ja mitä näimme. Joukkueenjohtajan housut olivat kainaloissa saakka, ja voi sitä naurua, mikä siitä seurasi. Sopimattomien housujen valittaja hiiپی kuin kananvaras pois paikalta eikä moittinut housujaan enää.

Allekirjoittanutkin valitti joukkueenjohtajalle. Sotilaspassissani luki, että palveluksen laatu on: "Aseeton." ja sanoin Uosikkiselle, että olen saanut erikois-

Punaisentalonmäki Kollaalla etulinjassa

koulutuksen asevarastonhoitajan apulaiseksi. Ajattelinkin, että se olisi laiskalle miehelle sopivampi homma kuin marssia Utin kankaalla ja kantaa kivääriä. Uosikkinen sanoi, että kyllä tuollainen mies jaksaa kantaa kivääriä siinä kuin toinenkin ja asevarastolla on jo miehiä tarpeeksi, ja niin otin kiväärin, josta oli minulla myöhemmin paljonkin seurauksia. Sain nyt kertausharjoitusten päätyttyä sotilaspassiini merkinnän: "21 vrk. kiväärimiehenä Utin kertausharjoituksissa", josta seurasi, että kun syksyllä -39 lähdettiin "Ylimääräisiin harjoituksiin" sain kiväärin käteeni kuten toisetkin, enkä nyt enää yrittänyt pinnata. Kantelin sitä maaliskuun 9. päivään -40, jolloin minusta tuli sotainvalidi, mutta se on kokonaan eri asia eikä kuulu tähän.

Uosikkisella oli vakituinen taistelulähetystensä Utissa, enkä tarkalleen muista, miten jouduin hänelle väliaikaiseksi lähetiksi, mutta niin kumminkin kävi, että

Rykmentinkomentaja, everstiluutnantti Ville Teittinen, eli "Sota-Ville" komentopaikallaan Loimolassa

kertausharjoitusten lopussa olleen yli 3 vuorokautta kestäneen "sodan" aikana hän määräsi allekirjoittaneen tuohon tehtävään.

Nyt kävi taisteluvaiheen viimeisenä päivänä niin ikävästi, että komppanianpäällikkömme eksyi joukoista johonkin Valkealan maastoon ja Uosikkinen joutui ottamaan komppanian komentoonsa. Silloin sotaväen päällikkö, kenraali Österman tuli seuraamaan "sodan" loppua. Komppaniamme hyökkäsi maastossa, johon oli vedetty "piikkilankaesteitä" eli valkoista pumpulilankaa ja siinä oli myöskin erotuomarina upseeri, joka komensi meidät Uosikkisen kanssa maahan, ainakin "haavoittuneina ellei kuolleina", mutta tilanne oli kumminkin niin kiusallinen sikäli, että puolustajat olivat olleet tässä jo pitempään ja laskeutuneet "ei kenenkään maalle" ns. liukumiiinoja, emmekä voineet niiden päälle rojautaa ja jouduimme etsi-

mään siistimpää paikkaa, mutta tästä erotuomari nosti elämän. Makasimme maassa jonkun aikaa, mutta lopulta Uosikkinen sanoi: emme me tässä hajussa koko päivää loju, vaan lähdetään. Niin läksimme erotuomarin paholaisten kaikotessa karkuun. Oli pakko lähteä, sillä komppania eteni nopeasti maastossa.

Juoksimme erään maantien lähettyville, kun kenraali Österman huusi: "Res. vänrikki Uosikkinen tulkaahan tänne!" Jouduin seuraamaan mukana ja kuulin keskustelun. Österman: "Res.vänrikki Uosikkinen, tämä sota taitaa olla toista kuin huippuvoimistelu?" — "Kyllä on, herra kenraali", myönsi Uosikkinen. — Sitten Österman: "Missä on komppanian päällikkö?" — Uosikkinen: "Hän on 200 m vasemmalla". — Ö: "Missä on pataljoonan komentaja?" — "Hän on 400 m tuohon suuntaan", näytti Uosikkinen. — "Hyvä on", myönteli kenraali. "Jatkakaa vain!" — Uosikkinen myhäili tyytyväisenä, kun pää-

Make Uosikkinen

simme toisten luo ja kehaisi: "Sainhan puristaa kenraalin kättä".

Oltiin ajassa ehditty lokakuun 10. päivään -39 ja "YH" alkoi. Kohtasin Uosikkisen uudelleen Viipurin Rykmentin kasarmilla Huuhanmäessä, jossa hän kokosi taas joukkueitaan, ja nyt tapasimme vanhoina tuttuina, mutta mieliala ei suinkaan ollut sellainen kuin voimistelukilpailuun valmistautuneena. Nyt hän jakoi meille tuntolevyt ja kovia patruunia ja lähdimme jytyyttämään kohti Loimolaa ja Suojärveä.

Otimme sodan vastaan Suvilahden kauppalan takana Kaipaankylän kohdalta rajalle päin muutama kilometri. Olimme yöllä jo saaneet herätyksen, laittaneet pakkaukset kuntoon, pyyhkineet rasvan kiväärin piipusta ja torkkuneet teltoissa. Kun ensimmäiset kranaatit lensivät teltojen yli, nousimme kuin töihin ainakin ja kokoonnuimme sovittuun paikkaan ja mihi-

timme asemat. En puutu tarkemmin sodan ensimmäisiin päiviin, vaan hyppään suoraan joulukuun 5. päivään, jolloin jo Kollaan rintama oli muodostumassa ja partioimme Näätäojan pysäkin seuduilla aamuyöllä. Täällä tapasimme sinne jääneen joukkueen, joka ei ollut saanut perääntymiskäskyä ja piti yhä asemaansa. Uusilla ystävillämme oli tosi nälkä ja vilu. Annoimme heille vähät muonavaramme, ja kun ei vihollista kuulunut läksimme paluumatkalle. Eversti Teittinen eli "Sota-Ville" oli myöhemmin kuuluisaksi tullut "Punaisentalon mäessä" ja, kuten tavallista, pahalla päällä. Uosikkisen hän manasi ja meidät myös sinne kuumimpaan paikkaan. Sanoi: "Menkää h-ttiin ja jääkää sinne!" Uosikkinen rohkeni huomauttaa, ettei meillä ole muonaa. Eversti ärjäisi, että minä lähetän, ja lähettikin panssarijunan tuomaan. Täytyy sanoa, että meidän takaisin lähtöemme oli raskas, sillä olimme kuoleman väsyneitä ja nälkäisiä jo lähtiessä.

Nyt läksimme siis takaisin etsimään vihollista, jota etsimme jo ensimmäiselläkin matkalla turhaan ja josta Sota-Ville kovin hermostui. Etenimme taas rautatien reunassa Näätäojan suuntaan. Löysimme yksinäisen metsätalon ja ajattelimme tarkastaa sen, löytyisikö sieltä vihollista tai jotain syötävää. Talon ympäristö oli suksenlatuja ristiin rastiin, mutta eivätpä olleet sisälle menneet, ehkä miinoitusta peläten. Me aloimme sentään tutkia taloa ja ruokaa löytyikin. Komerossa oli riippumassa melkein kokonainen sika sekä kuivaneita leivänpuolikkaita, jotka kokosimme säkkiin. Aukaisin uuninsuuluukun ja siellä oli selvää "Karjalan paistia". Nyt kokosin lihakimpaleet paperipussiin ja niin lähdettiin. Metsän reunassa ruokailimme enkä ole sen parempaa Karjalan paistia löytänytkaan. Joukkueenjohtajakin sanoi: "Eipä taida Sota-Villekään popsia tällaisia paloja tänä päivänä!"

Mutta nyt meitä odotti uusi yllätys. Panssarijuna tuli kuin tulikin tuomaan meille muonaa, niin kuin eversti oli luvannut. Junasta kannettiin meille säilykepurkkeja oikein roppakaupalla ja syötiin nyt syömisen päälle, ja sitten taas suunnattiin matka itään ja paremmalla menestyksellä kuin ensi kerralla.

Etenimme radan suunnassa likelle Piitsjokea, kun näimme erään puron sillalla vihollisen parivartion. Hiivimme metsikössä lähelle sitä, ehkä 70 m päähän, jolloin vihollinen oli kuin tarjottimella. Sillalla oli kaksi ratsumiestä ja sillan takana iso majoitusalue havumajoineen, joiden läpi siivilöityi savua kohti syksystä harmaata taivasta. Miehitimme radan varren aika pitkälti ja jokainen mies otti hyvän ampumalan sillan takamaastoon. Lähin mies sillasta aloitti. Ensimmäisellä laukauksella suistui ratsumies nurin ja samassa toinenkin. Silloin alkoi havumajoissa huike. Siellä ei ollut aikaa hakea oviseinää, vaan ulos tultiin siitä, minnepäin nenä sattui olemaan. Siellä tuli täydellinen sekameiska, hevoset juoksivat, miehet juoksivat ja huusivat, hevoset kaasivat havumajoja, tallasi-

Teittisen
esikunta
Loimolassa

vat miehiä tantereeseen, ja samaa teki meidän tulemme, sillä siinä oli melkein mahdotonta ampua harhaan, jos vain pyssy oli viholliseen päin. Leikki oli kaameaa kuoleman leikkiä. On väärin sanoa, että tappamisesta nautti, mutta oma hurmansa siinä oli. Ei siinä paljon ajatellut omaa turvallisuuttaan eikä tarvinnutkaan vielä, sillä venäläisille ei tullut mieleenkään ampua. Karkuun vain ja nopeasti. Jatkoimme tulitusta, vaikea arvella oliko kulunut kymmenen minuuttia vaiko vähemmän, kun Uosikkinen antoi ensimmäisille miehille käskyn vetäytyä, samalla kun toiset jatkoivat ammuntaa. Irroittautuminen onnistui hyvin, mutta tuskin olimme päässeet perääntymään 300 metriä, kun naapurit saivat kranaatinheittimet asemiin ja alkoivat keskityksen, vaan ampuivat pitkiä. Ammukset räjähtelivät Näätäojan pysäkin takana olevassa mäessä, jossa oli useita asuinrakennuksia ja ainakin yksi kauppa. Nämä rakennukset tuikkasimme tuleen seuraavana yönä.

Puolustimme Punaisen talon mäkeä helmikuun loppuun, jolloin rykmenttimme JR 34 pääsi vihdoinkin taakse lepoon. Karttapiirros Kollaalta KT:n n:ossa 1/72. Asemat otti vastaan JR 69. Hiihtelimme Loimolaan, jossa saimme hetken levätä ja sitten taas uusiin hommiin. Pistäydymme Jaakko Abteen pataljoonan apuna oikealla sivustalla, ja sitten sai Uosikkisen joukkue määräyksen hiihtää takaisin Kollaan keskusta luutnantti Juutilaisen lohkolle maantien varteen, missä tilanne oli vaikein. Jouduimme siirtymään pataljoonan komentopaikalta asemiin keskellä kirkasta maaliskuun 4. päivää. Vihollinen oli jo pureutunut etumaastoon niin, että mikään liike ei jäänyt siltä näkemättä, kun metsästäkin oli vain irvokkaat, pitkät kannot jäljellä. Saimme maantien varressa sellaisen kranaattikeskityksen niskaamme, että luuli viimeisen päivän olevan joka miehellä, mutta tappioitta selvisimme "Villa Bombaan", Juutilaisen komentokorsoon.

Mikä sodan kaameus kuvastui siellä ympärillämme. Korsun edessä oli kuolleita ladottu pinolle kuusien väliin kuin jotain puutavaraa, sillä taakse ei päivän aikana ollut hevos- eikä paljon muutakaan yhteyttä. Ja sisällä oli kuolevia ja haavoittuneita kaikki laverit täynnä.

"Vettä, vettä ja vieläkin vettä" huusivat miehet viimeisinä sanoinaan. Joku rukoili, joku kirosi sekapäise-

nä ja kaiken yllä oli kuvottava veren haju. Seinällä oli taulu, jossa kaunis enkelikasvoinen, nuori seppeläinen tyttö katseli ylöspäin luottavin, kirkkain lapsen silmin. Ajattelin, voiko maailmassa olla suurempaa eroa kahden maailman välillä, sen maailman, jota lapsi edusti ja sen, jossa me elimme.

Tähän korsiin meidät käskettiin lepäämään. Tilaa ei ollut kämmenen leveyttä, mutta jollakin tavoin sitä saatiin. Ne miehet, jotka eivät valittaneet, olivat jo enimmäkseen taistelunsa taistelleet. He olivat jo siirtyneet sinne, mihin tuon tytön katse suuntautui. Nostimme sankariveljemme korsiin eteen toisten päälle, ihmispino kasvoi ja näin saimme korsiin tilaa. Korsiin entiset asukkaat eivät jaksaneet kantaa kuolleita ulos. Ne, jotka olisivat jaksaneet, olivat ulkona, missä taistelu jatkui... Sieltä tuotiin uusia miehiä ehtimiseen. Näimme kun rohkea vänrikki *Riikonen* tuotiin korsiin pöydälle, kuiviin vuotaneena hän aukaisi ker-

Kollaaseissa 13. 3. 40 otettu kuva

S.A. Kari

ran vain silmänsä ja siirtyi miehiensä luo: puiden päälle, päällimmäiseksi.

Leponi ei korsiin muodostunut pitkäksi, kun Uosikkinen sanoi: "Meidän täytyy mennä ilmoittautumaan 4. komppanian komentopaikalle "Korsukukkulalle" ja määräsi allekirjoittaneen seuraamaan mukanaan taistelulähtetä. Matkaa oli noin 400—500 m maantien yli täysin aukeata maastoa, ja koko ajan vihollisen näkyvissä. Komentopaikka oli ollut jo käytännöllisesti katsoen koko päivän motissa, mutta täytyi yrittää.

Etenimme Villa Bomban mäen suojassa alkumatkan, mutta kuolleen kulman loppuessa aukeni aava kuoleman erämaa, sama josta vänrikki *Riikonen* juuri tuotiin... Pysähdyimme siinä. Luulen arvanneeni, mitä esimieheni ajatteli niinä hetkinä. Teimme siinä lyhyen yhteenvedon elämästämme, katsoimme taaksepäin, sil-

lä eteenpäin ei mielellään katsonut, koska siellä näytti olevan lopullinen raja muutaman sadan metrin päässä.

"Lähdetään", sanoi Uosikkinen, ja aloimme edetä. Se meteli mikä ympärillämme tässä kuutamomaisessa syntyi, oli sanoin kuvaamaton. Lumi siihisi ja kiehui, suihkuja saatiin joka suunnalta paitsi takaa, maa suorastaan poltti. Kohta alkoi ympärillemme tulla "kapsäkkejä", isompiakin kranaatteja, tankit ampuivat pienempiä jo alusta alkaen.

Nyt etenimme syöksyjä tehden ja heittäytyen aina uusimpaan kuoppaan, joita ilmaantui nopeassa tempossa. Aina ei tarvinnut heittäytyä, vaan ilmanpaine heitti miehen, ja olimme äkkiä kuopan pohjalla pitkittäin tai poikittain, multaa ja lunta silmät ja korvat täynnä. Lähätimme maassa, liimaautuneina isänmaan raastettuun pintaan kuin postimerkit.

Uosikkinen huusi korvaani: "Turhaa meidän on syöksyjä tehdä, juostaan niin pitkälle kuin päästään, ei me pitkälle päästä!" Sitten juoksimme kohti Korsukukkulaa peräkkäin ruumiillisen ja henkisen väsymyksen rajamailla, joka paikka turtana ja yltä päältä hiessä. Siinä tilassa ei olla enää urhoollisia, ollaan vain ihmiskoneita, robotteja. Jalat raahasivat vain väsymyttä ruumista aina eteenpäin, mitään tuntematta tai näkemättä. Ja Korsukukkulalle me pääsimme. Sen suojaisessa oviaukossa seurattiin tuloamme. Ehkä siellä veikattiin, miten käy.

Nyt siellä korsiin käytiin neuvottelemaan tilanteesta. Komppanian päällikkö, luutnantti *Pohjakallio* vaati suoraa hyökkäystä keskellä päivää tankeja ja maastossa olevaa moninkertaista ylivoimaa vastaan heti, kun taas Uosikkisen mielestä se olisi suoranaista miesten tapattamista ilman pienintäkään voiton mahdollisuutta, ja niin kävi, että päätettiin odottaa iltaa ja tätä tietoa minä sain varustautua viemään takaisin. Mainitsen tässä välillä, että Pohjakalliosta tuli sittemmin meille joukkueenjohtaja ja Uosikkisesta Pohjakallion komppanialle uusi päällikkö.

Suoritin toisen "kujanjuoksun" Korsukukkulalta Villa Bombaan yksinani. Sama meteli ja ruudin haaskaus jatkui kuin tulomatkalakin. Kun pääsin Bomban mäkeen, kaaduinkin siihen kuin maratonjuoksi- ja maaliin, jalat eivät enää totelleet. Olin varma, että joka paikka on seulana. Liikuttelin jalkoja, käsiä, yritin sylkeä verta ja ihmettelin, että elän. Tuntui mukavalta kun huomasi, ettei vielä ollut vuoro, vaan elämä jatkui kuoleman keskellä.

Tällaista oli minun sotani Kollaalla, ja myöhemmin Ulismaisten korpisodassa ennätin olla vielä mukana muutaman päivän, kun vuoro tuli haavoittua.

Se kuva mikä minulle jäi res.vänrikki Uosikkisesta on kaunis ja koruton, vailla suururheilijan pienintäkään diivailua. Hän oli yksi meistä, vaatimattomista vaatimattomista. Pienen isänmaan suuri poika. — Muis-tosi elää!